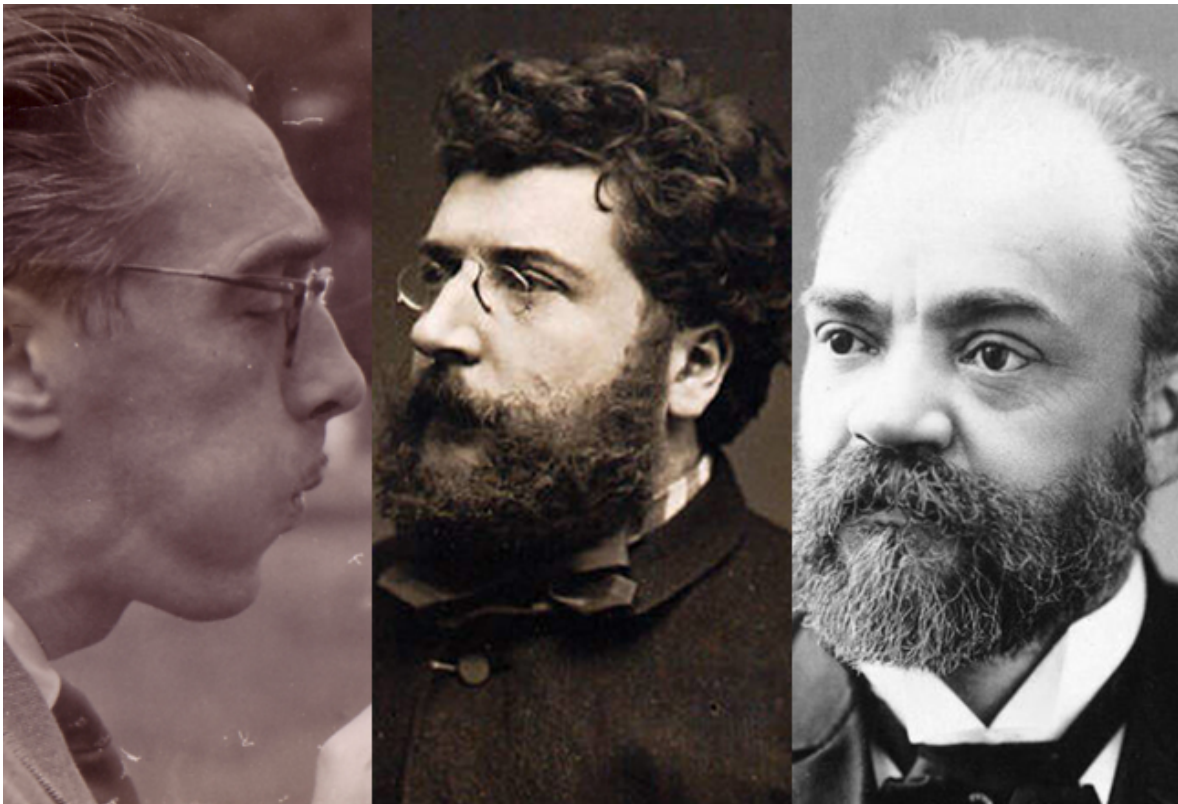

PROGRAMA núm. 6

“els nacionalismes”

**JOAQUIM SERRA
GEORGES BIZET
ANTONÍN DVOŘÁK**

JOSB *Passió per la música*

JOVE ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA

I^a PART

JOAQUIM SERRA i COROMINES

JOAQUIM SERRA – Puigsoliu (obra pòstuma) (1957) [orquestració: Salvador Brotons]

(n. 4 març 1907, Peralada (Alt Empordà) / m. 17 novembre 1957, Barcelona)

Fill del gran compositor, músic i director de cobla Josep Serra i Bonal, la seva obra és fruit del mestratge bàsic del seu pare, al costat del de la seva tia materna la Maria Àngels Corominas junt amb la seves innates capacitats creatives, la seva personalitat sensible i els coneixements musicals que adquirí a l'Escola Municipal de Barcelona. Allí s'hi traslladà a l'edat de deu anys en companyia dels seus pares procedents de Peralada. Tingué com a professors de solfeig a Ll. Millet, de piano a R. Pellicer i d'harmonia i composició a E. Morera. A banda de compositor també fou un bon pianista. Des de ben jove mereixé els primers premis en diferents concursos de composició, i les seves obres van esdevenir modèliques i punts de referència per a molts altres compositors. De la seva producció en destaca la seva aportació cabdal al repertori de música escrita per a cobla, tant en les sardanes, la música de format lliure i les instrumentacions per a cobla de danses populars i de creació. Les seves obres orquestrals, ballets, líriques, de cambra i vocals consoliden la seva posició rellevant dins el panorama musical català del segle XX. Es poden citar les Variacions per a orquestra i piano Op. 38 (1931), Estampes simfòniques (1954), els ballets El Carnestoltes Op. 75 (1949) i Doña Inés de Castro Op. 80 (1950), les obres líriques Tempesta esvaïda Op. 48 (1934) i A Montserrat tot plora Op. 53 (1935), el Trio en mi Op. 24 (1926), per a piano, violí i violoncel, els 13 lieds (1924-1938) i les peces per a cor mixt del 1931; Idil·li de la fruita galana Op. 39, La nena i la rotllana Op. 40 i Capvespre Op. 41 i del 1937; Confidència Op. 58 i Als nens petits Op. 59.

Ja de ben aviat, el 1921, escriu la seva primera sardana La primera volada. Conjugant inspiració i tècnica, assolida gràcies a la seva gran capacitat d'estudi i al seu estil perfeccionista, aconseguiria ja en les seves primeres composicions, un elevat grau de qualitat. Als dinou anys, amb la sardana per a dues cobles A Montserrat, va guanyar el concurs Sant Jordi del Foment de la Sardana; als 20 anys va escriure la suite Impressions camperoles; als 21 les sardanes La noia alegre que no sap plorar i Remembrança. Fins la seva

prematura mort als 50 anys, la llista de títols de sardanes i música per a cobla que caldria citar seria extensíssima. Només com a exemple: Evocació (1932), El petit Albert (1935), L'ermita vella (1946), Cavalleresca (1947), En Calaliu (1948), Vells amics (1951), Roses del Brull (1953), Aura d'abril i El gegants de Castellterçol (1954), Sabadell (1955) i la darrera que va escriure A Guisona (1956). Això sense oblidar les obres escrites per a cobla: La fira (1929), La presó de Lleida (1948), Dansa de fadrins (1955) i la seva obra pòstuma Puigsoliu (1957). La vida a la Catalunya de la primera meitat del segle XX no va ser fàcil per a molta gent, i com no, tampoc ho va ser per als compositors catalans que varen apostar per escriure influenciats per la tradició catalana. Joaquim Serra és considerat un dels compositors de sardanes més importants del nostre país. Musicalment la seva música s'ubica en el post-romanticisme del segle XX sense arribar a utilitzar els llenguatges d'avantguarda que en aquell moment començaven a aparèixer a Europa de la mà de Bartok, Stravinski o Schoenberg. Dirigí la Cobla Barcelona i li donà una qualitat elevadíssima. Col·laborà amb els esbartos Verdager i Sarrià, pels quals adaptà diversos ballets catalans. El compromís amb la cultura catalana es veu present en les seves obres, en traduir a la música els paisatges i les tradicions del país i també en la vessant acadèmica en escriure l'any 1957 un dels tractats d'instrumentació per a cobla més importants del gènere. A manera de testament musical, deixà escrita l'obra definitiva de la música de cobla, el poema simfònic "Puigsoliu" de caràcter fresc i optimista que resumeix les harmonies i les instrumentacions que Serra va utilitzar al llarg de la seva trajectòria. Obra cabdal dins la creació musical per a cobla que tot i ser escrita per a aquesta formació la concepció simfònica de l'obra és tan evident que a mig segle després, primer el músic i viola Aureli Vila en va fer una versió per a corda, i posteriorment el compositor i director d'orquestra Salvador Brotons en va fer una versió per a orquestra simfònica enregistrada en un disc compacte l'any 2002 per la casa Naxos [DDD-8555871].

GEORGE BIZET

GEORGE BIZET – Carmen - Suite núm. 1 (1877-74)

(n. 25 Octubre 1838, Paris - França / m. 3 Juny 1875, Paris - França)

Instrumentació: 2 flautes (2a flautí), 2 oboès (2n corn anglès), 2 clarinets, 2 fagots, 4 trompes, 3 trombons, Arpa, timbals, percussió i cordes.

Durada: aprox. 12 minuts.

- I. Prélude. *Allegro giocoso*
- II. Aragonaise (Preludi del quart acte). *Andante moderato*
- III. Intermezzo (Preludi del tercer acte). *Andantino quasi allegretto*
- IV. Séguedille
- V. Les Dragons d'Alcala (Preludi del segon Acte)
- VI. Les Toréadors (Marxa dels toreadors)

Després d'un contundent fracàs inicial, especialment el dia de l'estrena de l'òpera Carmen, sortosament l'obra de Bizet va anar experimentant, poc a poc, una certa acceptació fins arribar a un enorme èxit sense precedents, especialment pocs mesos després de la mort de l'autor. El reconeixement de l'òpera es veu reflectida en gran part també per la popularitat de la primera suite orquestral que va fer que se'n derivés una segona. Ambdues suites són obra del seu amic Ernest Guiraud, qui en el seu moment també realitzar els recitatius cantats de l'òpera. La realització d'ambdues suites fou després de la mort de Bizet. La Suite No. 1 va ser publicada l'any 1882.

La primera suite es compon gairebé íntegrament de preludis i entreactes de l'òpera. El moviment inicial a l'estil d'obertura es titula "Prélude-Aragonaise", i consisteix en dues peces separades àmpliament en l'òpera. En primer lloc trobem el preludi tal qual (que originalment va seguir inicialment l'obertura, que en aquest cas apareix al final de la suite). És una peça tensa, el sinistre trèmol de les cordes proporcionen el desitjat acompanyament tràgic i sever de la melodia, associada a les premonicions de la mort i assassinat de Carmen.

L'Aragonaise, que apareix aquí sense interrupció, és una animada "Danza Española" escrita per a precedir el començament del quart acte de l'òpera. Es tracta d'un moviment amb una escriptura molt virtuosística i plena de colors i ritmes fortament accentuats al vent fusta, amb la intervenció brillant de la percussió. Aquest moviment també va ser utilitzat per Pablo de Sarasate en la seva

Fantasia sobre Carmen per a violí i orquestra i la utilitza més tard el compositor Franz Waxman també en la seva pròpia versió de la Fantasia sobre temes de Carmen.

El Intermezzo, originalment el preludi del tercer acte, és una nocturn sense pretensions inicialment escrita per a flauta sobre arpegis d'arpa. La melodia passa a través de diverses seccions de l'orquestra, generalment conduïda per la secció de vent de fusta, que culmina en una cadena de tractament exuberant que progressivament va desapareixent en fragments desglossats per intervencions del vent a solo.

La "Séguedille" és l'únic moviment d'aquesta suite que va començar com una ària. En aquest cas, la seductora cançó de Carmen sobre la trobada secreta amb en Don José en una taverna notòria per si aquest té intenció d'alliberar-la de l'arrest utilitza el ritme de seguidilla espanyola a ritme de vals, tot assignant la melodia a diversos instruments a mida que es va desglossant, la majoria essent instruments de vent fusta, però també puntualment a la trompeta. "Les dragons d'Alcalá", originalment apareix just abans del segon acte. És com una marxa, més tard cantada per Don José, en relació amb el seu escamot militar. En aquesta versió l'aire alegre és introduït pels fagots, i, com de costum, distribuïts entre els instruments de vent per les seves poques repeticions. Finalment ve "Les toreros", l'obertura de l'òpera. Aquesta és també la marxa festiva, ràpida que acompanya la processó a la plaça de toros a l'acte final. En la secció central apareix una versió suau de la melodia adaptada per a les cordes de la popular cançó del Torejador.

IIª PART

ANTONÍN DVOŘÁK

ANTONÍN DVOŘÁK – Simfonia núm. 8, Op. 88, en sol major (1889)

(n. 8 Setembre 1841, Nelahozeves a prop de Praga (Txèquia) / m. 1 Maig 1904, Praga)

Instrumentació: 2 flautes (2a flautí), 2 oboès (2on corn anglès), 2 clarinets, 2 fagots, 4 trompes, 3 trompetes, 3 trombons, tuba, timbals i cordes.

Durada: aprox. 37 minuts.

Estrena: el dia 2 de febrer de 1890 dirigida pel mateix compositor. L'obra fou escrita a Vysoká u Příbramě, la Bohèmia, amb motiu de la seva elecció com a membre de l'Acadèmia de les Arts, les ciències i les lletres Bohèmies.

I. Allegro con brio

II. Adagio

III. Allegretto grazioso – Molto vivace

IV. Allegro ma non troppo

L'obra reflecteix no només l'humor més feliç de Dvořák, sinó també una continuació del compromís amb el nacionalisme txec de la seva música. Va ser composta, lluny de les pressions professionals de la vida urbana i possiblement perquè el compositor es proposava invocar la música folklòrica, la simfonia va ser composta sense esforç. Sentia que la seva ment desbordava d'idees musicals: "*Si només pogués escriure immediatament! Però allà he d'anar lentament... Les melodies simplement brollen de mi.*" Com que la música fluïa fàcilment, el compositor va poder iniciar la simfonia tot just una setmana després d'acabar la seva obra anterior, un Quartet de Piano. Només el va portar dotze dies compondre el primer moviment, una altra setmana el segon, quatre dies el tercer i sis dies el final. L'orquestració va ser acabada sis setmanes més tard. Dos mesos després d'acabar l'obra, el compositor la va presentar a l'Acadèmia de Bohèmia per Estímul de l'Art i la Literatura, de la qual recentment havia estat designat membre. També va presentar la simfonia com el seu "exercici" quan, el 1891, va rebre el doctorat honoris causa per la Universitat de Cambridge. L'obra es va interpretar a la cerimònia de presentació juntament amb el seu Stabat Mater. La Vuitena Simfonia, malgrat la seva senzillesa aparent, presenta noves maneres d'afrontar la forma simfònica. El primer moviment comença amb un tema que és una barreja d'introducció i exposició. Com a introducció, condueix a la simfonia movent-se cap a la tonalitat principal. Però a diferència d'una introducció, està executada en el mateix temps ràpid que la resta del moviment. El que resulta ser el tema principal se sent una mica després: una tonada de simplicitat folklòrica, interpretada per la flauta. El segon tema, caracteritzat per l'ascens amb salt d'octava en els vents, utilitza un artífici típic de la música folklòrica txeca: repeteix el seu compàs d'obertura dues vegades abans de seguir endavant. El segon moviment també té una estructura inusual.

Comença amb un tema en part solemne i en part punyent que al principi sembla voletejar entre mi bemoll major i do menor. El que sembla ser un tema oposat arriba en do major: amb un acompanyament d'escales de violí, la flauta i l'oboè toquen una melodia exquisidament pacífica. Aquesta tonada sembla ser massa tranquil per presentar el conflicte tradicional amb el tema principal. I així ho és, ja que la música mai més torna en mi bemoll major o do menor. En retrospectiva, compremem que l'obertura, tal com sembla la del primer moviment, és tant una introducció com una exposició. El caràcter confiat de la melodia en do major impregna la música. És aquest segon tema, no el primer, el que torna després de la secció de desenvolupament. Fins i tot quan el tema de l'obertura finalment torna, ho fa en tonalitat del segon tema. El tercer moviment està estructurat de forma tradicional. Consta d'un vals d'inequívoc caràcter folklòric txec, amb una secció mitjana que és també de tipus folklòric. Al començament d'aquest trio, la flauta i l'oboè executen una melodia bella amb un acompanyament deliciós de cordes i timbals. Després que el vals torna, la secció mitjana es transforma en una dansa ràpida per acabar el moviment. En la seva simplicitat, aquest moviment recorda les danses eslaves del compositor. El final és un conjunt de variacions. Després d'una fanfàrria de trompetes, sentim el tema principal en els violoncel·ls. Aquesta melodia comença, igual que el tema de la flauta en el primer moviment, amb una tríada tònica ascendent. El compositor va tenir dificultats per a construir aquesta melodia. En realitat va escriure deu versions diferents d'ella. És fascinant comparar per veure com emergeix, pas a pas, en la seva forma final. Les variacions es van allunyant del tema inicial, passant a través d'una variació deliciosa en flauta i una secció en do menor, abans que la fanfàrria de trompetes assenyali el retorn al tema en la seva aparença original.